

האם ישראל זקוקה לתכנית ליבה?

כנס סמינר הקיבוצים
ל"ג בעומר תש"ע – 02/05/10
הרב שי פירון

תכניות ליבה בעולם - הדגשים ומטרות

השילוב

ליבה – תכנית משלבת
תכנית המתחשבת הן בצורכי הילד בעתיד והן בצורכי החברה שבתוכה הוא יצטרך לחיות כבוגר. תכנית הלימודים כוללת מינימום הכרחי, משותף לכל הילדים, מצטיינים וחלשים כאחד. תכנית הלימודים מקפלת, אפוא, בתוכה את המטרות החברתיות יחד עם התחשבות גדולה ביותר באישיותו של הילד

החברה

ליבה – החברה במרכז
תכנית הלימודים היא סך כל נכסי התרבות שנוצרו במשך השנים, שיש לשומרם ולהעבירם לדור הצעיר, על מנת שיגדל ויתפתח לאורם.

התלמיד

ליבה – התלמיד במרכז
תכנית הלימודים מכילה את סך כול הידיעות, ההכשרות והפעולות הנחוצות לילד על מנת להביא את השינויים הדרושים בהתנהגותו.

מטרות תכנית הליבה

- הגדרת ארגז **כלים אישי** המבטיח השתלבות עתידית של הבוגר בחיי המעשה.
- סיוע בפיתוחו של אדם **משכיל ונאור**
- הבטחת **מכנה משותף** בסיסי **לכל תלמיד בכל מסגרות החינוך**.
- העמקת הבסיס **התרבותי** המשותף ליצירת **תשתית לאומית**.
תכנית כלל לאומית מהווה בסיס להסכמות משותפות.
- העמקת **הסולידאריות החברתית** והידוק הזיקה והאחריות בין הקהילות השונות במדינה יהודית ודמוקרטית.
- **צמצום פערים** לימודיים וחברתיים.
- הבטחת **איכותה של מערכת החינוך** בישראל ויכולתם של בוגריה להיות ברי **כושר תחרות בינלאומי**.

תכנית ליבה בישראל – תמונת מצב

- תכנית הליבה מגדירה את **תחומי הדעת** אותם יש ללמוד.
- תוכנית הליבה אמורה להקנות **מיומנויות למידה וערכים**.
- תכנית הליבה מיועדת ל**חינוך היסודי** (כתות א' – ו') בלבד.
- תכנית הליבה מוגדרת **בש"ש ולא בתכני הלימוד**.
- תוכנית הליבה חלה על החינוך הרשמי (מ"מ וממ"ד עברי, מ"מ ערבי) החינוך המוכר שאינו רשמי (חינוך עצמאי, מעיין החינוך התורני) ועל מוסדות הפטור בהיקפים שונים.
- תכנית הליבה מקיפה בין 40% ל- 60% בהתאם **לשלב הגיל**.

ההיסטוריה של תכנית הליבה בישראל

- תקנות החינוך הממלכתי (מוסדות מוכרים) תשי"ג 1953, תקנה 7 ג', **המחייבות** תכנית יסוד במערכת החינוך.
- הגדרה מחודשת של מטרות החינוך הממלכתי (חוק חינוך ממלכתי תשי"ג – 1953, תיקון תש"ס, סעיף 2).
- פסיקת בג"צ 2751/99 המחייבת את המדינה **לקבוע ולפרסם** תכנית יסוד מחייבת למערכת החינוך.
- שרת החינוך לימור לבנת הנחתה את המזכ"פ ביולי 2001 להכין תכנית ליבה בהתאם למדיניות המשרד ופסיקת הבג"צ.
- עקרונות תכנית הליבה מעצבת **תפיסה חינוכית המאחדת** את המגזרים החינוכיים (מ"מ עברי, ממ"ד, מ"מ ערבי, מוכר שאינו רשמי, מוסדות פטור)
- חוק חינוך מוסדות תרבותיים יחודיים תשס"ח – 2008: פטור לתלמידי מוסדות פטור והישיבות הקטנות מלימודי ליבה.

מי מחויב בתכנית ליבה?

- על החינוך הרשמי – (מ"מ וממ"ד עברי, מ"מ ערבי) מוטלת החובה ללמד **100%** מתכנית הליבה ולעמוד בסטנדרטים במקצועות עברית/ערבית, אנגלית, מתמטיקה ומדעים.
- על החינוך המוכר שאינו רשמי – (חינוך עצמאי, מעיין החינוך התורני), מוטלת החובה ללמד **75%** מתכנית הליבה ולעמוד בסטנדרטים ב - **75%** מהמקצועות עברית, אנגלית, מתמטיקה ומדעים.
- על מוסדות הפטור מוטלת החובה ללמד **55%** מתכנית הליבה.
- לאחר שינוי החקיקה ב - 2008, יתוקצב כל תלמיד במוסדות הפטור ב - **60%** מיחידת המימון המלאה ללא מחויבות לתכנית ליבה.

דרגות התקצוב

תקצוב

100%

*100%

**75%

***65%

55%

חובת הליבה

100%

75%

75%

75%

55%

מעמד המוסד

רשמי

מוכר שאינו רשמי ב'רשתות' (מעיין, עצמאי)

מוכר שאינו רשמי שאינו מאוגד ברשת

מוכר שאינו רשמי שאינו מאוגד ברשת

מוסדות פטור

* על פי חוק יסודות התקציב התשמ"ה 1985, סעיף 3 א (ט)

התקצוב בהיקף של - 100%

אימוץ מדיניות הקבלה והאינטגרציה של המשרד החינוך

אי אימוץ מדיניות הקבלה והאינטגרציה של משרד החינוך

*

**

***

תכנית ליבה – תנאים ליישום

כללים ופיקוח

גיבוש

חקיקה

מתאימה

תכנים

גיבוש

תכנית

פדגוגית

ערכים

גיבוש

מדיניות

ליבה – האומנם!?

מדינת ישראל היא חברה "מרובת קהילות".
על רקע זה יש לשקול את מידת הרלוונטיות של תכנית הליבה.

חברה ניאו ליברלית
לא יכולה להציע ליבה
המהווה מתכון
לשליטה חברתית

תופעת השבטיות
ההולכת וגוברת
מחייבת עיצוב
ת. ליבה

ליבה בחברה רב תרבותית

- יש להבחין בין "אמת מוחלטת" המאפיינת מגזרים וקהילות לבין "טוב ציבורי" המבקש ליצור פרהסייה ציבורית.

- ליבה אינה "חוזה" להסדרת יחסים כי אם **תפיסה חדשה המבקשת לייצר קונצנזוס**.
על רקע זה הימנעותן של קבוצות וקהילות מלהשתתף בגיבושה של תכנית ליבה מהווה **פגיעה**, בראש ובראשונה, של הערכים בהן אותה קבוצה מאמינה! (Wolf, Macedo, Tyll)
(Van Geel)
דוגמא: פרישתו של החינוך החרדי ממחויבות לליבה מהווה פגיעה ביהדותה של המדינה.

- "אין לחינוך ציבורי תחליף במימוש האתגר של גיבוש עולם ערכים משותף לקבוצות השונות בחברה הישראלית תוך שימור וטיפוח המורשת הייחודית של כל חברה" (דו"ח דוברת, 2005)

תכנית ליבה - ממשבר לצמיחה

- עיסוק בגיבושה של תכנית לימודי יסוד יכולה להפוך ממוקד של חיכוך והפרדה למוקד של שיח ויצירת חזון חינוכי משותף.
- הצלחתה של תכנית ליבה תלויה – במידה רבה – ביכולת לתת מקום של כבוד למגוון רחב – ככל שניתן – של תרבויות וערכים קהילתיים. יש לזכור שתכנית הליבה מותירה כ- 40% מתכנית הלימודים לעיצובה של הקהילה.
- סוגיות רבות תלויות בגיבושה של תכנית לימודי יסוד:
אלימות וכבוד; דמות הבוגר; מקומם של ערכים לאומיים; ועוד.

הצעה לגיבושה של תכנית לימודי יסוד - פדגוגיה

שלב ראשון:

- הפרדה בין תכנית לימודי יסוד (כלים ומיומנויות בסיסיות תוך דגש על ההיבטים הפדגוגיים והמקצועיים של התכנית) לבין תכנים בעלי מאפיינים ערכיים.
- גיבוש תכנית לימודים במקצועות היסוד: שפה, מתמטיקה, אנגלית ומדעים.

שלב שני:

- הקמת צוות לבחינת תכנית לימודים כוללת היבטים ערכיים. יש להשתמש במסקנות דו"חות קודמים.
- יש לבחור שם אחר שאינו טעון במטען חוסר האמון ההיסטורי.

הצעה לגיבושה של תכנית לימודי יסוד – חקיקה

- גיבוש ההבחנה בין תנאי רישוי לתנאי מימון
- גיבוש תכנית ליבה מינימאלית ועיגונה
- גיבוש תניית מימון אפקטיבית
- גיבוש מנגנון פיקוח

הצעה לגיבושה של תכנית לימודי יסוד

- התכנית החדשה מחויבת לעיגון זכותם של קהילות לקיים מסגרת לימודים שיש בה ביטוי הולם לערכיה.
- התכנית החדשה מחויבת להכיר בלגיטימיות התרבותית של כלל הקבוצות בישראל.
- 3% - 5% מתכנית הלימודים החדשה תהיה משותפת לכלל העולם היהודי (Peoplehood) תוך מציאת ערוצי התאמה לכלל אזרחי ישראל.
- בסופו של תהליך תגובש תניית מימון אפקטיבית. יש לקצוב את התהליך בזמן.

